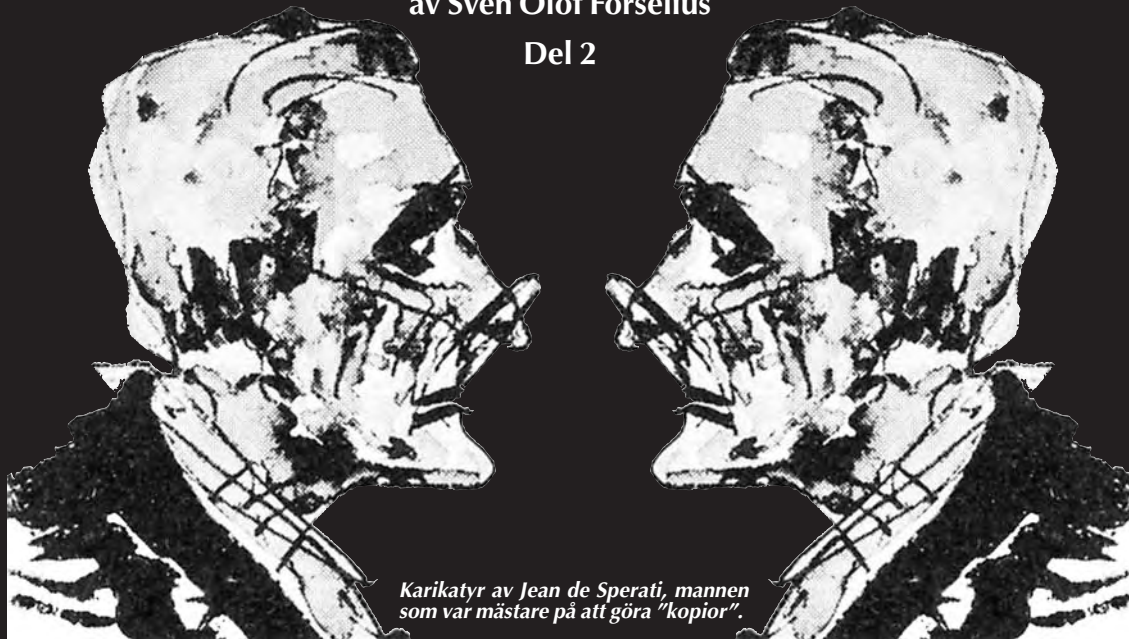

Mörkermän inom filatelin

av Sven Olof Forselius

Del 2

Karikatyr av Jean de Sperati, mannen som var mästare på att göra "kopior".

I andra delen om förfalskare och skojare inom filatelin kommer här berättelsen om den störste av dem alla – Jean de Sperati. Men vi får oss också till livs (!) historien om två som dog på grund av sina falsarier!

En av de verkligt farliga mörkermännen hette Jean de Sperati, och han var som jag nämnde i förra numret av NF sin tids "Primus inter pares" i förfalskarnas skara. Han var den störste och bäste alla kategorier och därmed den utan jämförelse farligaste.

Han föddes i Italien 1884 och kom från en välbärgad och socialt högt stående familj. Hans far var överste.

Den unge Sperati ägnade sig i sin ungdom mycket flitigt och framgångsrikt åt kemistudier, och då främst sådant som hade med pap-

per och papperstillverkning att göra. Anledningen var att det inom släkten fanns en pappersfabrik där hans kunskaper skulle komma väl till pass. Att han dessutom genom dessa omständigheter även lade grunden till sin kommande verksamhet som frimärksförfalskare, kanske inte var uppenbart för honom just då, men blev det med tiden.

Hur han kom in på brottets bana som förfalskare, har han själv berättat om i en uppsats.

Det var en lärare i skolan som brukade dela ut små

lappar till speciellt duktiga elever, lappar med magisterns egenhändiga namnteckning. Detta om eleven hade utmärkt sig speciellt, eller varit särskilt duktig på någon skrivning och liknande. Även höga terminsbetyg brukade resultera i en sådan lapp. Dessa lappar var naturligtvis mycket eftertraktade, och inte minst av sådana elever som inte var speciellt duktiga och som därigenom inte fick några lappar.

Sperati fann ganska snart att han besatt en märklig förmåga att efterapa namn-

teckningar och satte igång med att tillverka lappar med lärarens förfalskade signum, och gjorde det så skickligt att ingen kunde tro annat än att det var äkta vara. De mindre framgångsrika eleverna kunde sedan gå till Sperati och inhandla en eller flera förfalskningar av de eftertraktade lapparna.

Sperati själv ansåg sig inte syssla med förfalskningar utan om tillverkning av "faksimil", och då han på senare år kommit in på frimärksförfalskningsbanan, kallade han sin verksamhet och sina produkter för "Philatélie d'Art", eller på svenska närmast "konstfilateli".

Ett genomgående drag hos alla frimärksförfalskare är att ingen vill kännas vid att vara förfalskare, utan hittar alltid på andra namn på sin verksamhet. Kanske för att i någon mån döva sitt samvete, och att inbilla sig att man genom att kalla verksamheten något annat skulle kunna undandra sig rättsliga efterspel.

Den moraliska sidan av verksamheten brukade inte välla dessa förfalskare några större problem, för vad köparen av deras alster gjorde med sitt inköp var ju hans sak, själva gjorde de endast repliker av signaturer, frimärken, stämplar eller vad det nu kunde röra sig om.

Ingen bra början

Efter skolan ägnade sig Sperati åt att förkovra sig i pappers-tillverkningen i släktens pappersfabrik, och speciellt den kemiska sidan av tillverkningen intresserade honom. Han kom med tiden att också intressera sig för frimärken, och började som de flesta andra med att samla det egna landets utgåvor och hade ett speciellt intresse vad gällde papper, färger och grafik på de italienska frimärkena.

Ganska snart skulle hans förmåga att plagiera grafisk form, hans kunskaper i papperstillverkning och hans kemiska analysförmåga då det gällde färger, göra att steget till att bli en framgångsrik fri-

märksförfalskare inte var långt. Till en början var dock hans ansträngningar inte särskilt framgångsrika, men allt efter tiden gick blev han skickligare och skickligare. Han var envis och tålmodig och utvecklade arbetet till en skön konst. Han var mycket beroende av allmän uppskattning i sitt arbete, och det var säkert en av anledningarna till hans oerhörda flitighet och strävan till förkovran att bli den suveräne "konstfilatelisten".

Hans gesällprov – om man får kalla det så – kom redan 1909 då han hade framställt en kopia av ett sällsynt och dyrbart frimärke som förelagts en välkänd expert, som hade godkänt och signerat Speratis märke som äkta. Det var inte den första experten som skulle lurats framöver.

Efter det godkända gesällprovet kände sig Sperati mogen att starta upp i större skala. Under de kommande 40 åren skulle han framställa en mycket stor mängd förfalskningar som spreds över hela världen, och som säkerligen inte till alla delar upptäckts av eftervärlden än idag.

I sin "gyllene bok" samlade han speciellt skickligt gjorda kopior som samtliga hade expertutlåtande som äkta vara, och bara denna bok innehöll inte mindre än 234 märken, varav 124 olika som av 17 erkända experter hade klassats som äkta.

Som ursäkt för experternas

misstag att godkänna Speratis konstfilateli, får man ha i minnet att ingen dittills hade använt lika raffinerade metoder som Spertati, metoder som han hela tiden utvecklade och förbättrade. Hade Sperati verkat idag hade hans produkter kunnat avslöjas med de metoder experterna numera förfogar över. Men i början av 1900-talet fanns inte dessa.

Flytt till Frankrike

Sperati blev inte sitt hemland Italien trogen utan flyttade kort efter 1909 till Frankrike och Paris, där hans filatelistiska förfalskarbana verkligen tog fart och blev allt mer sofistikerad. Trots ökat antal produkter blev hans skicklighet så finslipad att det skulle dröja ända till 1942 innan misstankarna började spridas, och han för första gången fick stifta bekantskap med den franska rättvisan. Det skulle dock ta ytterligare 10 år innan han blev dömd, och då endast till böter – inget frihetsstraff.

Böterna var visserligen höga men man kan endast ana hur mycket han under sitt "yrkesverksamma" liv tjänat på sin skicklighet, så bötesbeloppet blev trots allt inte särskilt kännbart för honom.

Typiskt för Sperati var att han efter domen 1952 använde denna som reklam för sin verksamhet, och på så sätt kunde sälja ännu fler av sina konstfilateli produkter runt om i världen.

Nu närmade sig Sperati allt

Sven Olof Forselius – Sofus – Nordisk Filatelis förra chefredaktör minns!

GLÖM INTE BORT
ATT MINNAS

Under denna vinjett kommer jag att minnas allehanda ting som på ett eller annat sätt har med filateli att göra. En del har jag läst, en del har jag hört och en del har jag upplevt själv. Häng med på en fullständig ostrukturerad resa genom åren bland frimärken, filatelisterna och frimärkshandlarna från när och fjärran.

Här ser vi två verk av Sperati. Treskillingen till vänster har äkta originalpapper, tandning och stämpel, men frimärkstrycket har Sperati gjort. Den "gula trean" finns som bekant endast i ett exemplar, vilket Sperati tyckte var synd, och gjorde det falska till höger.

mer 70-årsåldern och hans ögon var inte lika skarpa som tidigare, och han insåg själv att hans förfalskarbana snart skulle vara slut. Det gällde då att hitta en efterföljare som kunde överta hans maskiner, klichéer, papper och frimärkslager, och inte minst ha förmågan att tillägna sig de framställningsmetoder som Sperati uppfunnit och fortlöpande utvecklat.

Någon sådan enskild person kom dock inte att överta Speratis verksamhet utan The British Philatelic Association gjorde en överenskommelse med Sperati, och övertog hela hans ineliggande lager av efterapningar, referenssamlingar, klichémateriel och inte minst hans framställningsmetoder. Allt för att förhindra en fortsatt spridning av förfalskningar, men också för att kunna ge experter och intygsskrivare tillgång till jämförelsemateriel och tips om vissa kännetecken på Speratis förfalskningar.

Omvärldens erkännande

Den utan jämförelse farligaste frimärksförfalskare som vi känner var denne Jean de Sperati, som under sin verksamma tid inom "Konstfilatelin" hann sprida mängder av förfalskningar från ett stort antal länder. Även svenska märken har varit föremål för hans intresse, och då naturligtvis även den gula treskillingen.

Jag har aldrig träffat honom men jag har på min tid i Frimärkshuset sett en del av hans produkter, och vid ett tillfälle inköpt något som kan sägas utgöra omvärldens erkännande av en verkligt stor konstnär, nämligen en förfalskad Speratiförfalskning!

Längre kan man inte komma i sitt skrä, och högre kan man inte nå i sin yrkesutövning.

Jean de Sperati avled i Aix-les-Bains våren 1957. Han blev 73 år gammal.

Låt oss så gå över till något helt annat.

Falsarier som ledde till döden

Man kan naturligtvis ifrågasätta om det lönar sig att förfalska frimärken som har till uppgift att lura postverken. Jo, det kan nog hända, och här är ett tragikomiskt fall av sådan hantering.

I nådens år 1898 satt en dag en frimärkshandlare och tittade på ett antal 1-shillingsmärken av den typ som kurserade de första åren av 1870-talet.

Dessa märken hade en ros som vattenmärke. De märken han nu hade framför sig var avstämplade 1872 och kom från ett parti som egentligen skulle ha malts ned och förstörts, men som av någon fiffig person "räddats" och nu kommit ut på marknaden.

Handlaren tyckte sig se att

vissa av märkena hade ett något suddigt utseende, och då han lade märkena i vatten för att kolla vattenmärkena fanns inga spår av någon ros. Han fann vidare att alla de misstänkta märkena – och det var många – var stämplade "Stock Exchange E. C." jämte datum, det vill säga, vid Stock Exchange Telegraph Office", som var Londonbörsens eget telegrafkontor.

Innan vi går vidare skall vi kanske tala om att i England använde man frimärken som en slags kvittering på erlagda telegramavgifter. När någon skulle skicka ett telegram gick man till en telegraftjänsteman och lämnade in sin blankett. Han räknade antal ord och lämnade ut blanketten med det antal frimärken som behövdes för betalningen. Kunden satte frimärkena på blanketten som av tjänstemannen stämplades, varefter han lämnade blanketten vidare för sändning. Hade kunden egna frimärken med sig, gick det naturligtvis lika bra att använda dem.

Sedan telegrammen avsänts sparades blanketterna i särskilda förråd som med jämna mellanrum tömdes, och blanketterna lämnades då till förintelse i särskilda papperskvarnar.

Hela denna procedur var välkänd bland tjänstemännen, och man kom efter en undersökning fram till att de skyldiga till förfalskningen måste finnas bland tre män som den aktuella tiden varit anställda på Stock Exchange Telegraph Office. Det rörde sig om två telegrafister och en kontorspojke. Man beslöt, trots att brottet var preskriberat, ta reda på vad som hänt med männen, en inte allt för lätt uppgift i den tidens England. Hur som helst.

Kontorspojken hade vid det här laget hunnit bli 45 år. Han hade inget med brottet att göra, men kunde ändå dra sig till minnes att de två telegrafisterna alltid verkade ha gott om pengar att röra sig med.

Till slut fick man upp spåren till de två tjänstemännen,

och det visade sig då att den ene inköpt och drivit ett mindre värdshus, men dött efter ett par år. Troligen hade han suttit ihjäl sig.

Den andre hade rest till Sydamerika och blivit dödad vid ett slagsmål i Buenos Aires.

De två förfalskarna hade således inte fått ett allt för lyckligt liv efter falsarierna.

Att de valt att just förfalska enshillingsmärket berodde på att det användes i stort antal, och i det här fallet till att betala telegramavgifter. Men också att kunderna bara fick ha märkena en kort stund i sin hand innan de sattes på telegramblanketten. Inte studerade kunderna märkena närmare, och kunde knappast misstänka att märkena skulle vara falska, eftersom de lämnades ut av en telegraftjänsteman.

Efter det att blanketterna med märkena blivit vederbörligen avstämplade och telegrammen avsända, gick de ju till ett lager för senare förintelse. Risken för upptäckt var minimal, och herrarna upptäcktes ju inte heller under sin verksamhet som bara varade i ett år.

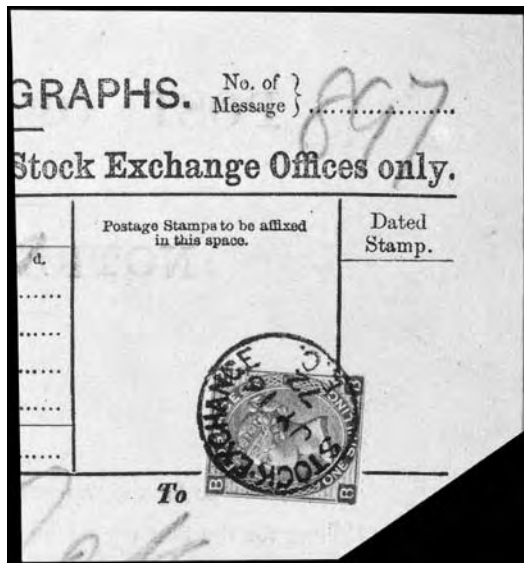
Men även om rättvisans långa arm inte nådde dem, så såg ödet till att de ändå fick sina straff.

Lurendrejeri – men ingen förfalskning

En dag för länge sedan stegade en ytterst elegant man in i en frimärksaffär i Amerika. Han visade upp ett vackert brev från 1860 frankerat med ett förhandlaren totalt okänt frimärke. Kunden frågade om handlaren hade något liknande eller kände till något liknande brev, eftersom han i så fall var mycket intresserad av att införskaffa detta. Så intresserad att han erbjöd sig att betala minst 8 000 dollar för det.

Handlaren kunde omedelbart tala om att något liknande hade inte han i lager, men han skulle höra efter hos kollegor om någon hade något dylikt objekt eller visste var man kunde få tag på något.

Detta är ett av de förfalskade märkena som de båda tjänstemännen vid Londonbörans telegramkontor tillverkade. Här ser man också tydligt att det falska frimärket sitter på en telegramblankett.

Frimärkshandlaren satte genast igång med efterforskningar, men fick inte napp någonstans.

Efter cirka en månad kom det in en gammal luggsliten gubbe i affären, och sade sig vilja sälja sin samling för att kunna klara en hyresskuld.

Handlaren tittade pliktskyldigast igenom albumet och ryckte plötsligt märkbart till. På ett av albumbladen satt nämligen uppmonterat ett brev med exakt samma frankering som den elegante mannen tidigare visat upp. Låt vara med en annan adressat och avsändare. Datumet i stämpeln var inte heller samma.

Handlare försökte nu att göra sin röst så oberörd som möjligt och erbjöd sig att betala 100 dollar för albumet, mest för att hjälpa en medmänniska i nöd.

Inget svar från den äldre farbrodern, endast en huvudskakning.

– 200 dollar?

Ny huvudskakning.

Så höll man på tills handlaren var uppe i 4 000 dollar. Då accepterade mannen, fick sina pengar och försvann.

Glädjestrålande gick sedan handlaren och tog fram lappen där han antecknat namnet på hotellet där den elegante gentlemannen sagt sig bo.

Tyvärr!

Mannen i fråga hade avrest samma dag i sällskap med en annan man, som enligt beskrivning otvivelaktigt var samma man som just sålt sin samling för 4 000 dollar.

Man hade inte lämnat någon eftersändningsadress.

Om man tänker efter så har vi här ett intressant fall.

Breven det hela handlar om var inga förfalskningar, inte heller frimärkena. Allt var rena rama fantasifoster. Ingen hade heller påstått att breven eller frimärkena skulle vara äkta, för vad man hade frågat var om handlaren hade något liknande, vilket han naturligtvis inte hade.

Men om han hade haft det skulle den elegante mannen betala 8 000 dollar för ett sådant brev. Riskfritt erbjudande.

Den andre mannen säljer sin samling till handlaren för av handlaren självmant erbjudna 4 000 dollar.

Självklart är det frågan om ett raffinerat lurendrejeri, men knappast straffbart eftersom inget är förfalskat och ingen påstått att objekten skulle vara äkta.

Moraliskt kan man naturligtvis ha synpunkter, men det är som Mark Twain säger: "en annan historia". □